

MARGRETHE HALD

BAAND OG SNORE

NYT NORDISK FORLAG – ARNOLD BUSCK
KJØBENHAVN 1942

*Udgivelsen er bekostet af Carlsbergs Mindelegat for Brygger I. C. Jacobsen,
hvorfor jeg bringer Legatbestyrelsen min ærbødigste Tak.*

København, 26. September 1942.

MARGRETHE HALD

Udgivet i Anledning af Den Danske Kunstindustriudstilling i Stockholm 1942.
Oplag 2000 Eksp., hvoraf 400 kommer i Boghandelen.

BAAND OG SNORE

AF

MARGRETHE HALD

I PRIMITIV TEKSTILKUNST støder man nu og da paa specielle Arbejdsformer, der kan udføres med overraskende faa Hjælpemidler – i nogle Tilfælde kan Redskabet være ganske enkelt – ofte kan det helt undværes. Blandt de Baand og Snore, som her vises i Samling, er en hel Del saaledes udført med Hænderne alene. Det er lige til at antage, at den Slags Metoder er ældgamle, dog er det ofte vanskeligt at tidfæste dem, og heller ikke den tekniske Placering er altid saa let.

I visse Tilfælde kan Produkterne vel betragtes som regulære Vævninger – hyppigere maa de betegnes som Fletninger, der atter lader sig dele ind i forskellige Grupper, i det mindste i to, nemlig én, hvor man arbejder i Plan, og Produktet bliver et fladt Baand eller Tørklæde – og en anden, hvor Traadene løber om hinanden, saa der dannes en rund eller kantet Snor. Endelig er der nogle Metoder, hvor Traadene sammenarbejdes ved Løkkedannelse. Man vil vel i vore Dage henregne en Del af disse Teknikker under Possementarbejde.

Flettede Baand:

- I. Sprang
- II. Teknik af ukendt Herkomst
- III. Virket Baand

Flettede Snore:

- IV. Rebpletning
- V. Indianersnor
- VI. Piskesnor
- VII. Slynget Snor
- VIII. Tolvtottaband
- IX. Bregdet Snor
- X. Bregdet Frynse
- XI. Sømandssnor

Løkkedannende Teknikker:

- XII. Snoreteknik af ukendt Oprindelse
- XIII. „Nullestok“ og Traadtrisse

Vævning:

- XIV. Brikvæv
- XV. Vævespjæld

I. SPRANG, LINKNING ELLER SLYNG

Fig. 1-3.

Sprang er en Fletteteknik, og Arbejdet udføres bedst i en Ramme, hvis det drejer sig om Fremstilling af længere eller bredere Stykker; men f. Eks. til Baand og Borter fordres kun de Hjælpemidler, som er til Raadighed i ethvert Hus, og de Eksempler, der vises paa denne Udstilling, er alle fremstillet ganske uden Redskaber. Man behøver blot at fæste Traadene til et fast Punkt. Der findes fra forskellige Lande Beskrivelser af mere primitive Arbejdsmaader, hvoraf ses, at det i nogen Grad er en Skønssag, hvorledes man vil lægge Arbejdet an.

Hvis Arbejdet foregaar i en Ramme, anbringes denne sædvanligvis i opret Stilling foran den arbejdende. Der opspændes først en Række lodrette Traade, der løber om et Par tynde Tværstænger eller eventuelt et Par stramt udspændte Snore, vandret i Rammen (se Fig. 3 a). Deres indbyrdes Afstand maa være lidt større end det Maal, det færdige Fletværk skal have, fordi den ene af de vandrette Stænger eller Snore maa kunne flyttes i Retning mod den anden. Det fremadskridende Arbejde vil efterhaanden medføre en Stramning af Traadene, som generer, og de to Tværstænger maa da kunne nærmes til hinanden, saa at Traadenes Spænding mindskes. Der indlægges mellem Traadene et Par Pinde, saaledes at der dannes Skel eller Fag i Trenden. Dette kan f. Eks. gøres som Fig. 3 b viser. De indskudte Pinde I-II ved Rammens Over- og Underkant vil da dele Trenden i to Lag, saa at der skiftevis gaar en Traad over og en Traad under Pindene. Traadene sammenslynges nu efter bestemte Regler, saa der dannes en Slags Slyngninger eller Masker, hvoraf der efterhaanden opbygges et netagtigt Stof. Maskerne tages op med Hænderne, og Fletningen begyndes i den Side af Rendingen, som ligger til højre for den arbejdende.

Først tager venstre Haand om et Parti af Traadene, og 2., 4. og 5. Finger skydes ind i Skellet, som dannes af Pind I, medens Tommelen holder paa Overtraadene paa Forsiden og tredje Finger lægges bag om Undertraadene. (Fingernumrene regnes her som ved Klaverspil, Tommelen Nr. 1). Det er en Regel, at alle Traade, som ligger *over* Stangen, skal under, og alle *Undertraadene* op, naar der flettes en Omgang; men Skiftet foregaar saaledes, at en Overtraad kommer til at ligge paa skraa over to Undertraade, inden den gaar ned i Underskellet.

Grebene for højre Haand er følgende:

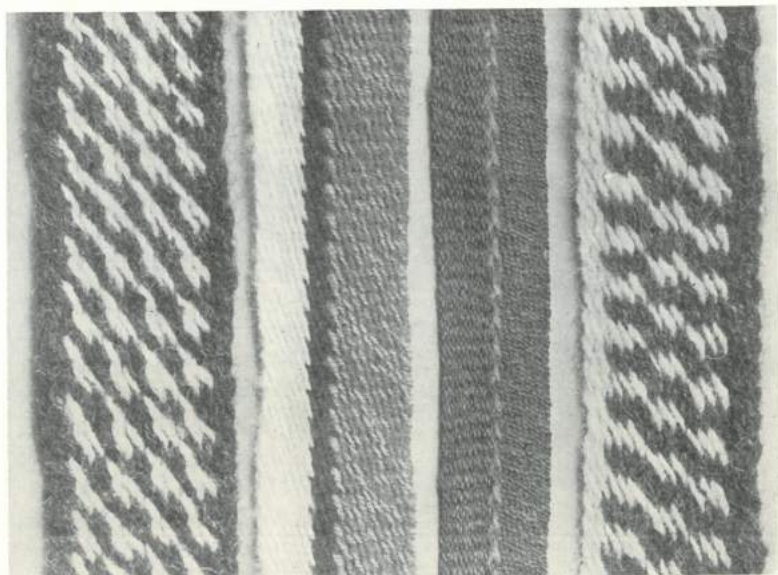

Fig. 1. Sprangede Baand.

- a) Højre Haands 1. og 3. Finger tager yderste Overtraad, som derpaa maa glide ind i Haanden mellem 2. og 3. Finger.
- b) 1. og 3. Finger tager Overtraad Nr. 2, som ogsaa lægges ind imellem 2. og 3. Finger.
- c) Med 1. og 2. Finger tages yderste Undertraad op, saa den kommer til at ligge foran paa 2. Finger.
- d) 1. og 3. Finger tager om Overtraad Nr. 3, og denne glider ind mellem 2. og 3. Finger.
- e) 1. og 2. Finger tager Undertraad Nr. 2 op, og denne lægges foran paa 2. Finger, og saaledes fremdeles hver anden Over- og Undertraad, til Maskerækken er fuldført.

Det maa bemærkes, at Slyngningen af sidste Traad bliver unormal, men Skema Fig. 3 c vil vise, hvorledes dens Beliggenhed bliver. Til Slut ligger alle Traadene i højre Haand og dennes Pegefinger i Skellet; men den afløses af en Stang eller en Strikkepind, Fig. 3 c, III, som trykkes op imod Fletværkets Overkant.

Det er imidlertid klart, at naar Traadene ligger fast ved begge Grænser, vil en Sammenslyngning ogsaa virke ned for den arbejdendes Hænder, og det er netop en af Metodens Fordele, at den er dobbeltvirkende, og derfor indlægges endnu en Pind Fig. 3 c, IV, som

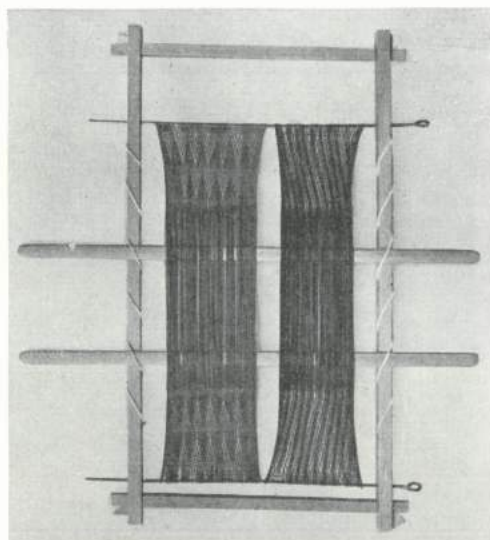

Fig. 2. Sprange-Ramme med Prøver i „gennembrudt“ Sprang.

klemmes ned mod Underkanten for at holde Maskerne paa Plads der, og Traadslyngningerne vil da vise sig som en Række Masker, ganske svarende til de øverste, men i omvendt Stilling. Den nye Omgang begynder atter i højre Kant. Traadene tages op i venstre Haand som først beskrevet. Fig. 3 c viser, at der nu ligger to Undertraade yderst i højre Kant. Grebene bliver saaledes:

- a) med højre Haands
 1. og 3. Finger tages den yderste Overtraad, som lægges ind mellem 2. og 3. Finger.
 b) 1. og 2. Finger tager yderste Undertraad op, og den lægges foran paa 2. Finger.
 c) næste Overtraad føres med 1. og 3. Finger ind mellem 2. og 3. Finger.
 d) Den følgende Undertraad tages med 1. og 2. Finger og lægges foran paa 2. Finger.

Saaledes fortsættes Omgangen ud.

Nu kan Pindene I og II uddrages og anbringes som Fig. 3 d viser, og hveranden Omgang vil begynde som den først beskrevne, hveranden som den sidste.

Ved fortsat Arbejde vil Fletværket nu opbygges fra begge Sider, saa der dannes to symmetriske Halvdele. Efter sidste Omgang trækkes en Traad igennem Skellet for at hindre Maskerne i at løbe op. Man kan ogsaa med en Hæklenaal danne en Slags Luftmasker i Række hen over Stoffets Midte.

Den nu forklarede Metode viser kun Teknikken i dens Grundform, den allersimpleste Form for Maskedannelse, som – om man vil søge et Lighedspunkt i en anden Teknik – kan sammenlignes med en Retmaske i Strikning. Der kan imidlertid ved Variation i selve Traadslyngene dannes forskellige Masketyper, hvorved der gives

Mulighed for Afveksling i Mønstrene, f. Eks. „gen-nembrudt“ Sprang og „Ret og Vrang“.

Sprangteknikken anvendtes i Danmark paa det sidste Stadium kun til Hosebaand. Den sidste Udøver af Kunsten, som vides at have lært den ved Overlevering her i Landet, var en gammel Kone i Rold Skov. Hun lagde sine Traade op over en Stok, bundet til en Stoleryg og et Dørhaandtag. Betegnelserne *Linkning* eller *Slyng* synes at være de gamle danske Betegnelser for Teknikken, medens sprangede Baand i Skaane skal gaa under Betegnelsen „*speda-band*“. Den svenske Tekstilforsker Maria Collin fortæller fra sin Hjemegn

der, at de skaanske Kvinder udspændte deres Kæde mellem et Par Stolerygge, og giver en Beskrivelse af Arbejdets Gang, som ret nær svarer til den her omtalte fra Rold Skov. Forøvrigt har Teknikken levet her og der i Folkekunsten baade i Skandinavien og i Østeuropa. Det var som oftest „hvide Arbejder“, en Slags klart Blondeværk, man fremstillede. Fra Halland kendes en smuk Hue med spranget Blonde og fra Östergötland en „takhimmel“. I Norge er Teknikken blevet udøvet lige til vore Dage i Rindalen, Meldalen og Dovre. Et dansk Sprangarbejde fra Kirke Hvalsø paa Sjælland er iflettet Aarstallet 1707. Om Teknikkens Hjemhørighed i Norden har vi Vidnesbyrd i arkæologiske Fund. I Osebergfundet, det berømte norske Skibsfund fra Vikingetiden, fandtes en Sprangeramme. I Birka, den ligesaa berømte svenske Boplads fra Vikingetiden, fremdroges Rester af sprangede Tekstiler, og i danske Oldfund, saavel fra Bronzealder som fra Jernalder, forekommer Sprang i

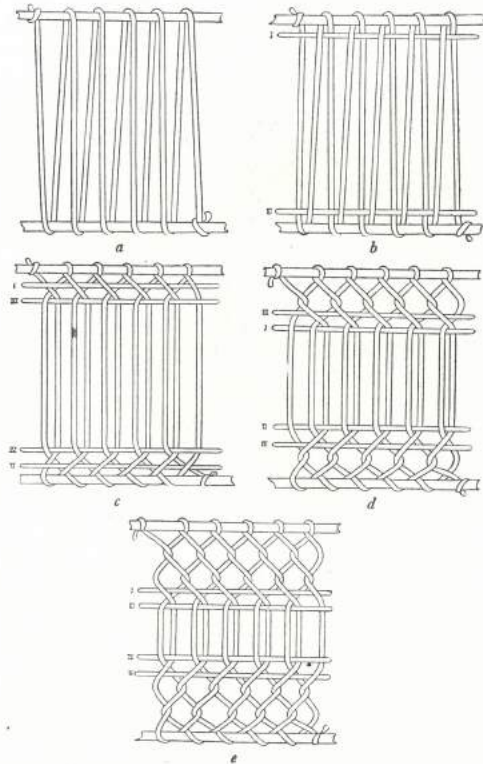

Fig. 3 a-e. Sprangteknikkens Grundformer.

flere Tilfælde; saaledes er Huerne fra Borum Eshøj og fra Skrydstrup flettet i kunstfærdige Sprangmønstre, og endelig har et af vore aller-nyeste Mosefund, fremdraget i Sommeren 1942, bragt en spranget Hue for Dagen. Sprangede Hovedtøjer forekommer i stor Rigelighed i ægyptiske Gravfund fra koptisk Tid.

II. FLETTETEKNIK AF UKENDT HERKOMST

Fig. 4.

Baadet er flettet efter en Prøve i Ring-Thorodsens Samling i Dansk Folkemuseum. Om Teknikkens Oprindelse gives ingen Oplysninger, muligvis har den sit Forlæg blandt de Flettemetoder, som forekommer i de saakaldte koptiske Tekstiler, optaget ved Udgravning i Øvre Ægypten i forrige Aahundrede. Her forekom foruden Vævninger ogsaa Flettearbejder, saavel Sprang som Diagonalfletninger af forskellig Art. Endvidere var der flettede Kantborter paa vævede Stoffer.

III. VIRKET BAAND

Fig. 5.

Baadet er udført i en Slags Diagonalfletning, hvori Traadene krydser regelmæssigt, skiftevis over een og under een. Teknikken har været anvendt til Fremstilling af Hosebaand lige til vore Dage,

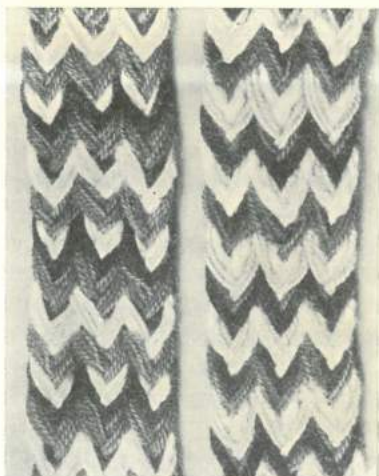

Fig. 4. Fletteteknik af ukendt Herkomst.

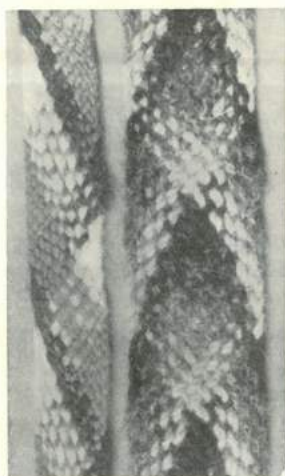

Fig. 5. Virkede Baand.

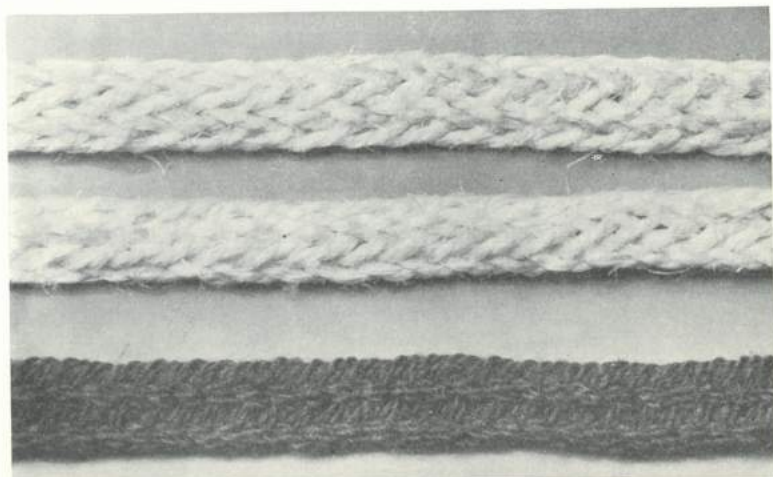

Fig. 6. Rebpletning.

og der lever endnu enkelte Kvinder i Danmark, som har lært Metoden ved Overlevering. Det ældste Eksempel, vi kender paa et virket Baand, forekommer i *Mammen-Fundet*, dateret til Midten af 10de Aarhundrede, men paa forskellige af vore Bronzealderstoffer findes Kantninger, hvori Vævets Traade er flettet sammen efter ganske lignende Princip.

Iblandt de ægyptiske Tekstiler fra koptisk Tid forekommer lignende Baandfletninger, og Teknikken optræder almindeligt i forskellige Landes Folkekunst fra ny Tid, ligesom den er meget udbredt hos Naturfolkene. Visse Steder optræder den i mere komplicerede Varianter. I Sverige kaldes de virkede Baand for „skackband“, „saxband“ m. m.; i Norge hedder de „flambaand“, „fingrede baand“ eller „klauvebaand“.

IV. REBFLETNING

Fig. 6.

Rebslageri maa anses for et ældgammelt Haandværk. Tvinding af Reb er en Foreteelse, som er nøje beslægtet med Spinding af Traad. Det ældste Stykke Reb, der forekommer i et dansk Fund, er dannet af Bast. Det dateres til det 2det eller 3die Aarhundrede før Kristi Fødsel, men utvivlsomt har Menneskene langt tidligere forstaaet at tvinde Ranker og Plantestængler sammen til en fort-

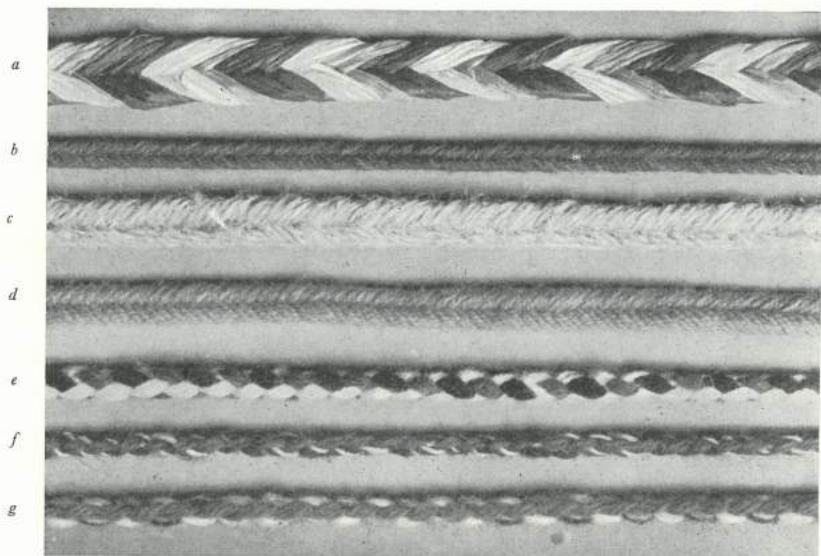

Fig. 7 a-g. — a, b, c og d. Indianersnore. — e. Piskesnør. — f og g. Slyngede Snore.

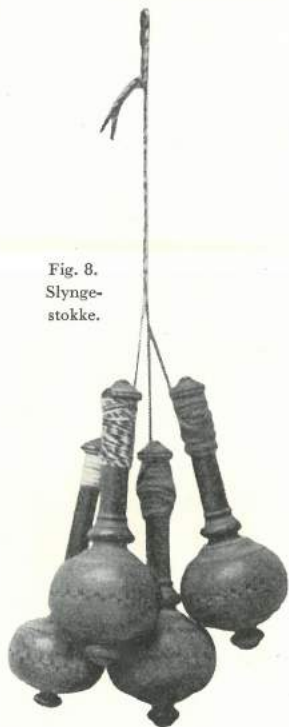
løbende stærk Streng. Foruden med den simple Sæmmensnoning af to eller flere Strengte arbejder Rebslageriet nu om Dage med flere komplicerede Metoder. Den flade Snør, Fig. 6, er et Eksempel paa en saadan. Analysen viser en Slags Kiper med diagonalt Traadforløb.

V. INDIANERSNOR

Fig. 7 a, b, c, d.

Flettes af diagonalkrydsede Traade, der løber omkring to parallelt opspændte Snore. Kan ogsaa fremstilles uden Indlæg. Teknikken er meget udbredt. Hos en sydamerikansk Indianerstamme anvendes Snorene i Klædedragten. I Jemen i Sydvestarabien flettes af Læderstrimler en Slags Remme, hvormed man binder Byrder paa Kamelerne. I Lur-e-stan anvendes Teknikken til Fremstilling af Tøjr.

Fig. 8.
Slyngestokke.

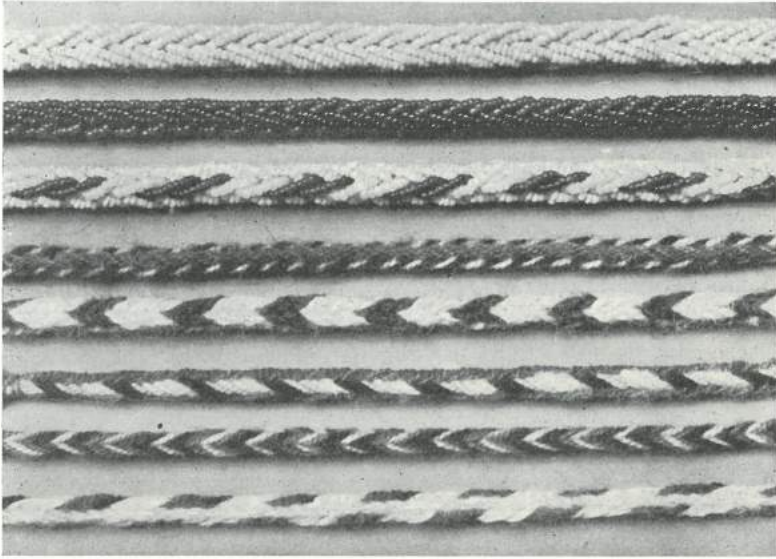

Fig. 9. Tolvtottaband.

VI. PISKESNOR

Fig. 7e.

Pisken har vist alle Dage været et yndet Legetøj blandt Drengene, men før i Tiden, da det var Skik at sætte smaa Drengene til at vogte Gæs og Kreaturer, som gik i Løsdrift paa Markerne, var Pisken simpelthen et nødvendigt Redskab. Vogterdrengene konkurrerede da ogsaa heftigt om, hvem der kunde flette den flotteste Pisk med ekstragodt Smæld i. Teknikken lever ogsaa i Børnearbejdet i andre Lande, f. Eks. anvendes den i Snorene til de Slynger, som Drengene i Palæstina den Dag i Dag bruger at kaste Sten med. Piskesnoren kunde være flettet af fire eller seks Strengene, som man havde Lyst til; undertiden havde den et Indlæg, en Snor, kaldet „Sjælen“. Der bruges intet Redskab, og metodisk set er Piskesnoren beslægtet med det færøiske Tolvtottaband, og den slyngede Snor, som omtales nedenfor. Det ældste danske Eksempel, vi kender paa Teknikkens Forekomst, stammer fra et Mosefund fra Krogens Mølle Mose, antagelig fra Jernalderen.

VII. SLYNGET SNOR

Fig. 8 og Fig. 7f, g.

Den slyngede Snor er en firtraadet Fletning, som fremstilles ved Hjælp af Slyngestokke eller Knopstokke. Der hører fire til et Sæt,

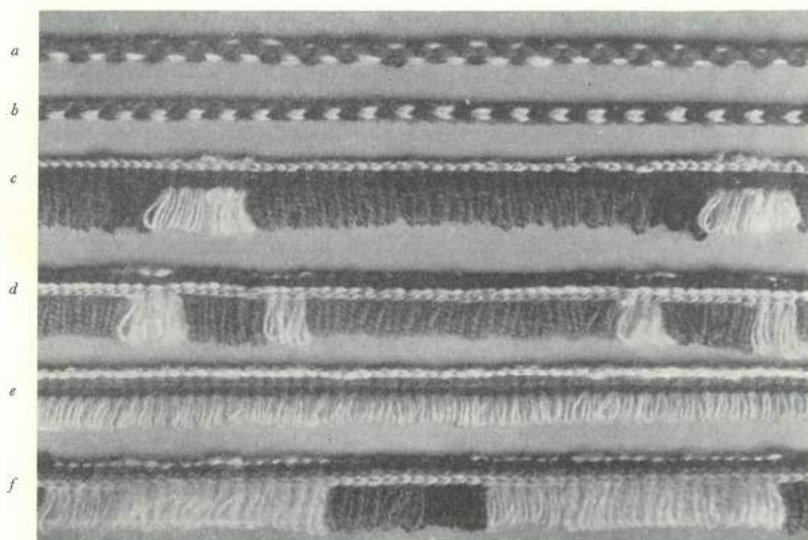

Fig. 10. Bregding. a-b. Snore, c-f. Frynse.

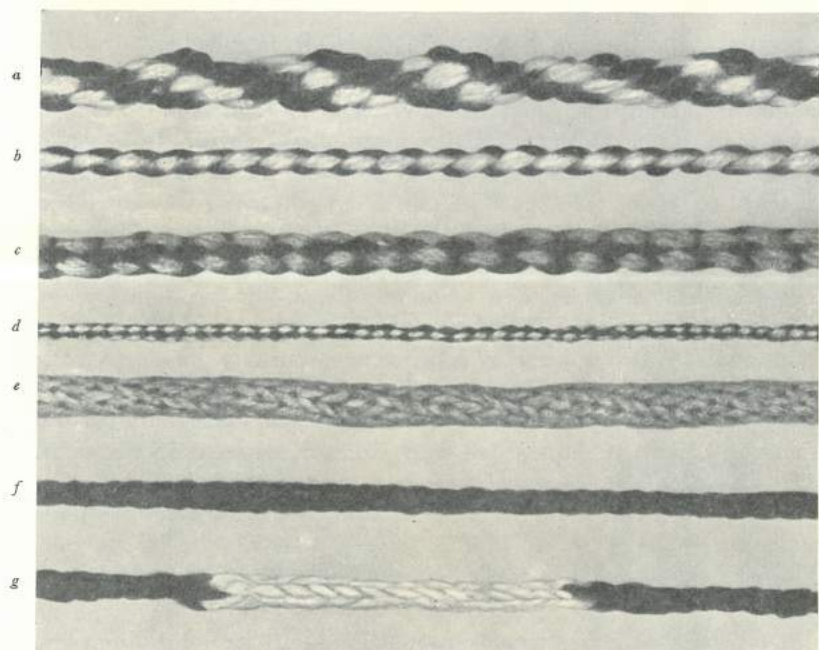

Fig. 11 a-g. a. Sømandssnor, - b-d. Teknik af ukendt Herkomst - e. Udført paa Traadrise. - f-g. Udført paa Nullestok.

Stokkene er drejet ud af Træ og maaler ca. 20 cm i Længden. De minder i Formen om Kniplepinde men er betydelig større. Garnet vindes op omkring Stokkene paa det smalle Parti, og Traadenderne fastgøres, f. Eks. ved en Vindueskrog eller ved en Krog midt i en Dørkarm eller en Loftsbjælke. Stokkene svinges nu i regelmæssige Baner, saaledes at de diagonalt modstillede Traade stadig

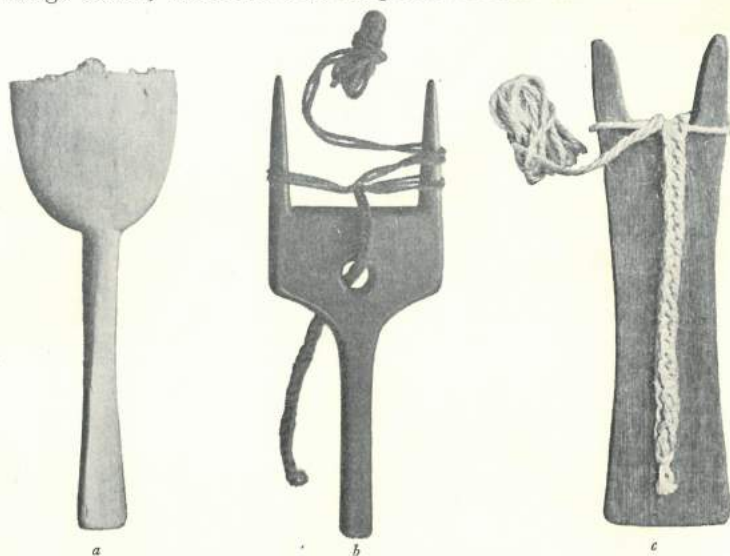

Fig. 12. Nullestokken og dens „Slægtninge“.

bytter Plads. Tekniken kendes den Dag i Dag flere Steder i Danmark f. Eks. i Sønderjylland. Kvinderne har før i Tiden brugt disse Snore som Kantebaand til Kjoleskørterne.

VIII. TOLVTOTTABAND

Fig. 9.

Bruges af færøiske Mænd som Bærebaand for Dolken, men Teknikken er meget udbredt, og Etnografisk Samling i København ejer Eksempler derpaa fra forskellige Egne af Jordkloden. I Persien f. Eks. anvendes den Slags Snore som Snørebaand til Tværsække; i Turkestan indgaar de som Led i Rideudstyr til Heste, og der findes fra Nordøst-Nigeria et Danseskørt, som bestaar af nedhængende Frynser af Bambusperler, sammenholdt af et „Tolvtottaband“. I Italien og flere sydeuropæiske Lande smykker Kvinderne sig med farverige Perlekæder, som er flettet efter samme Princip.

IX. BREGDET SNOR

Fig. 10 a, b.

Ogsaa de færøiske Kvinder bruger en bestemt Snor som Kjølekantning. Den fremstilles uden Redskab og kan kun blive af ret begrænset Længde, da Tekniken fordrer, at der arbejdes med korte Traade. To Personer deltager i Arbejdet, den ene foretager Ombytningen af Traadene, medens den anden holder Snoren fast og presser Traadene til i „Skellet“.

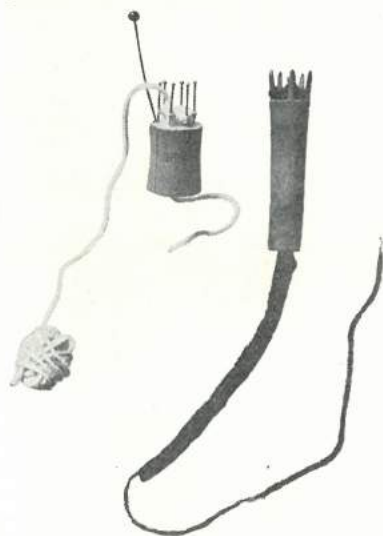

Fig. 13. Korkprop og Hornrør til Snorearbejde.

X. BREGDET FRYNSE

Fig. 10 c, d, e, f.

Metoden er afledt af ovennævnte Snoreteknik. I Skellet indlægges Skudtraade, som i Baandets ene Kant maa løbe udenom en Blyant, en Papstrimmel el. lign., saa Frynsetraadene maales af i ensartet Længde. To Personer arbejder sammen.

XI. SØMANDSSNOR

Fig. 11 a.

Firtraadet Snor, hvori Traadene løber i en aftrappet Spiralinie, omtrent som Trinene i en Vindeltrappe.

XII. SNORETEKNIK MED LØKKEDANNELSE

Fig. 11 b, c, d.

Fremstilles uden Redskab. Der arbejdes med to Traade, som skiftevis trækkes igennem en Luftmaske og strammes til. Hveranden Gang hviler Luftmasken over højre Haands Pegefinger, hveranden Gang over venstre Haands Pegefinger. Teknikens Ælde og Oprindelse er foreløbig ukendt.

XIII. NULLESTOK ELLER SNOREGAFFEL

Fig. 11 e, f, g, Fig. 12-13.

En Snoregaffel er et beskedent lille Redskab af Træ, vist ved Fig. 12 b. Arbejdet foregaar ved, at man fra et Garnnøgle slaar et Par

Masker op omkring de to Tapper, Traaden føres hen over disse, Løkkerne trækkes over med en Naal el. lign., og der sidder to nye Masker paa Tapperne. Produktet bliver en firesidet Snor.

Snoregafflen er mig foreløbig bekendt fra Danmark, Sverige og Estland, men antagelig har den større Udbredelse. I danske arkæologiske Fund er den dog saavidt vides ikke fremdraget, og det ældste Vidnesbyrd om dens Forekomst her i Danmark forekommer vist i Leonora Kristines „Jammersminde“. Kristian IV's begavede Datter sad som bekendt fængslet i Blaataarn i København i 22 Aar (1663-1685). I det haarde Fangenskab fik hun intet at arbejde med, men med utrolig Opfindsomhed forstod hun at drage Nytte af Smaating, alle andre vilde have overset, og herved blev hun i Stand til at beskæftige

sig og overvinde Ørkesløshed og Lediggang. Leonora skriver selv derom og fortæller, at en Dag kom den Kvinde, som førte Tilsyn med hende, og spurgte, om hun kunde gøre noget „med en brøt Træskee“. „Maaskee weed I en?“ sagde Leonora. Da Kvinden havde leet et Tag, tog hun en Ske frem, som Bladet var knækket halvt af. Da Leonora ikke maatte laane en Kniv, sagde hun: „Ac, kunde jeg faa et Stykke Glas, saa wille ieg see, hwad ieg kunde gjøre wed ded Stykke Skee-Skafft, mig til Nytte“. Kvinden ledte og fandt et Stykke Glasskaar, der var henkastet i en Dynge Fejeskarn. „Med Glasset gjorde ieg aff Skeestumpen en Pind med toe Tacker, som ieg gjorde Baand paa, oc endnu er i Brug“, slutter Beretningen.

Det er et ikke ukendt Træk, at simple Redskaber anvendes til flere Formaal, og Snoregafflen har i Støvleknægten sin nære Slægtning, idet denne har fundet sig et lille Bierhverv i Tekstilkunsten. Tager man svære Snore eller Reb og arbejder efter samme Princip som ved Nullestokken, faar man et stærkt og elastisk Tov. Fig. 12 c.

Familieskabet rækker imidlertid endnu længere ud, idet Arbejdsmetoden gaar igen ved den bekendte Traadrulle, der var almindelig

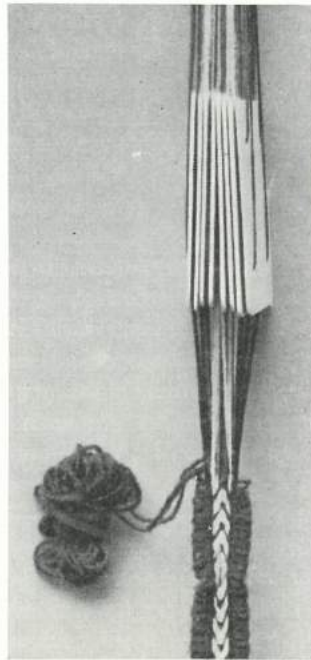

Fig. 14. Brikvæv.

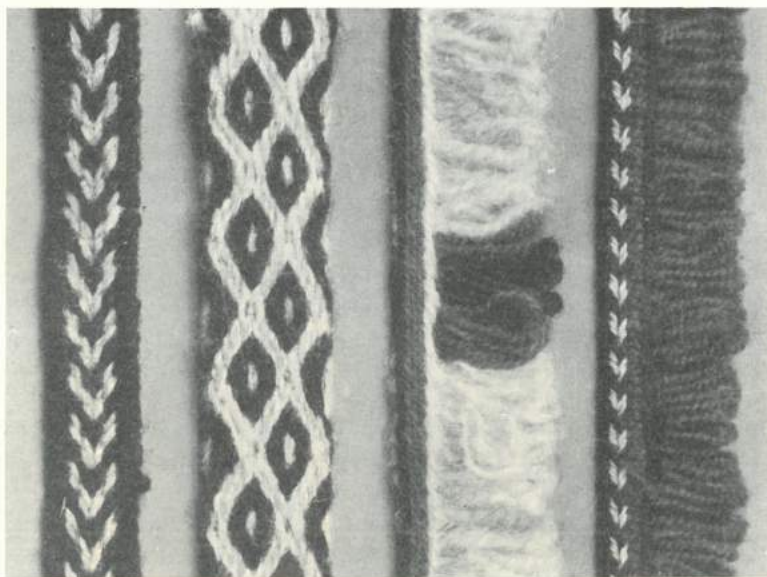

Fig. 15. Brikvævede Baand og Frynser.

i Brug mellem Drengene for faa Aar siden, da det endnu var Skik at lege „Hyphest“ og at lave sin Hestetømme selv. Men endnu før den moderne Industri skænkede os den fortræffelige Sytraad, opvundet paa Trisser, som egner sig til Fremstilling af Legetømmer, var Ideen til denne Udformning af Apparatet til Stede i Folkekunsten. Dansk Folkemuseum ejer to saadanne, det ene er en Korkprop med et Hul igennem den lodrette Midte, det andet Stykke er af Horn Fig. 13. Paa Korkproppen er i Stedet for Søm anvendt Knappenaale, men i Hornstykket, som forøvrigt har et mere „hjemmegroet“ Præg, er Huldannelsen naturligt til Stede, og Tildannelsen er sket saaledes, at Overkanten danner fem Takker, hvorover Maskerne skal sidde.

I moderne Stormagasiners Afdelinger for Børnearbejder træffer man uundgaaeligt det samme Redskab, men nu hedder det „Strikkekonen“. Det er blot Hornredskabet og Traadrullen, der er opstaaet i ny og forbedret Udgive, idet de nu har faaet Form som en Dukke, der bærer en stor flad Hat, hvori Stifterne sidder. En virkelig Udvidelse af Teknikken forekommer dog først ved Redskaber, der forhandles under Navnene *Strikkerive*, *Strikkefix* o. lign.; principielt er de ens, idet de bestaar af to parallelt liggende Trælister, og heri sidder Tapper med regelmæssig Afstand parvis overfor hinanden.

Her kan Arbejdet lægges til Rette i noget større Omfang, og det bestemmes af Listernes Længde og Tappernes Antal, hvor brede Stykker der kan fremstilles. I England har man til Børnehavearbejdet et Redskab, som bestaar af en stor Træring, hvori er indsat en Mængde Tapper i Krans. Det Stof, man fremstiller herpaa, faar en stærk Lighed med Rundstriking, og den Maade, hvorpaa Arbejdet lægges an, minder om Metoden paa en bestemt Type af Maskiner fra den moderne Trikotageindustri, hvor Maskerne ligeledes sidder i Krans over Tapper, og Traadene trækkes igennem med en lille Krog med en Klap over. Arbejdet har da ogsaa nær Tilknytning til Strikning, idet der arbejdes med een fortløbende Traad og med Masker, der holdes i Stilling af Redskabet, og Produkterne er i visse Tilfælde meget vanskelige at adskille fra hinanden. Det kunde nok have sin Interesse at undersøge dette Slægtskab nøjere, men hertil er det foreliggende Materiale endnu for sparsomt, og om der er nogen Forbindelse mellem de to Teknikkers Opstaaen, bliver derfor et Spørgsmaal, som foreløbig maa staa hen.

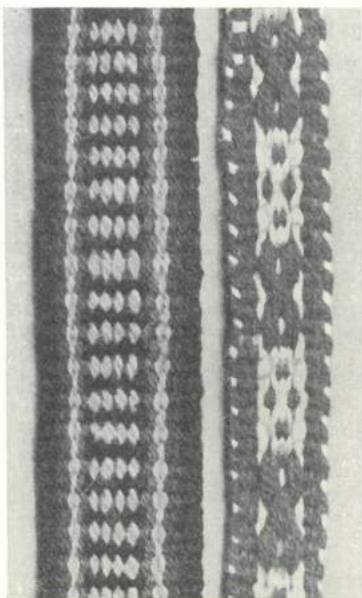

Fig. 16 a, b. Baand udført paa Vævespæld.

XIV. BRIKVÆVNING

Fig. 14-15.

Brikvæven er et fordringsløst Redskab, som bestaar af en Samling tynde Plader; i Reglen er de kvadratiske og har et Hul i hvert Hjørne, men ogsaa andre Former forekommer, f. Eks. 3- og 6-kantede, og Hullernes Antal retter sig som oftest derefter. Gennem Hullerne trækkes Kædetraadene, og naar disse spændes stramt op, og Brikkerne stilles paa Kant med Fladerne mod hinanden, kan Vævningen begynde. Pladerne bevæges i frem- eller tilbagegaaende Retning, og for hver Gang Omstilling er sket, kan en Skudtraad indføres mellem Kædetraadene. Hvis man fortsat bevæger Brikkerne i samme Ret-

ning, vil Kædetraadene fra hver Plade tvinde sig omkring hinanden indbyrdes og danne en Slags Snor, samtidig med at de binder Skuddet. Man kalder denne Metode for den *snoredannende*, men der kan dog ogsaa væves paa andre Maader, f. Eks. ved at man to Gange i Træk drejer Brikkerne fremad og derefter to Gange tilbage o. s. v. Hvis man nu betrækker de to Huller i Pladerne med lyse Traade og de to med mørke Traade, bliver det muligt at fremstille et Væv med forskelligt farvede Flader, og ved fri Manøvrer med enkelte af Brikkerne kan man danne Motiver med de lyse Traade i den mørke Bund og omvendt. Endelig kan man ved at stille de firkantede Brikker paa Spidserne faa to selvstændige Stofflag frem. De vil være uafhængige af hinanden, indtil man lader de lyse og mørke Traade bytte Plads; da opstaar Muligheden for en Mønsterdannelse gennem Farveskifte, og de to Stofflag bindes sammen i Farvegrænserne.

Ved Vævning af Frynser lader man blot Skuddet i Baandets ene Sidekant løbe udenom en Pind, en Blyant el. lign.

Brikvævninger har spillet en betydelig Rolle i nordisk Tekstilkunst i Oldtiden, dels anvendt som Baandteknik og dels til Fremstilling af Kantninger for de egentlige Tøjer. Den højeste Udvikling synes naaet i de norske Brikvævninger fra Evebø- og Snartemofundene, dateret til 6te Aarhundrede e. Kr. I disse Baand var indvævet Dyremotiver, de ældste Billedvævninger, der foreløbig kendes i Norden. Baade i svenske og danske Fund fra Vikingetiden forekommer Brikbaand af Silke med Mønster af Guldtraad. Blandt de danske Vævninger maa et tilsyneladende beskedent, men yderst raffineret Stykke betegnes som det mest fremragende. Mønstret er her frit komponeret og varieret over hele Baandfladen, og det fremkommer paa negativ Vis, idet Pladerne ikke har været fuldt betrukne. Følgelig er det blevet muligt, hvor Traadene savnes, at danne en Slags *Dybdemonster*, tegnet ved forsænkede Linjer i Vævefladen.

XV. VÆVESPJÆLD

Fig. 16-17.

Et Vævespjæld bestaar af en tynd Træplade, der er udskaaet saaledes, at der fremkommer en Række flade Spiler, hver forsynet med et Hul i Midten. Hveranden Kædetraad trækkes gennem et Hul, og hveranden trækkes i en Spalte mellem Tænderne. Kæden spændes stramt op, og ved en Bevægelse af Væven i op- eller nedad-gaaende Retning bliver det muligt at danne „Skel“ eller „Fag“.

Sænkes Væven, tvinges Traadene i Hullerne nedad og kommer til at danne Underlaget i Kæden, medens Traadene i Spalterne ligger frit og forbliver paa Plads. Hæves Væven, kommer Traadene i Hullerne til at danne Overlag, idet Traadene i Spalterne stadig forbliver i deres Stilling. Paa denne Maade kan fremstilles saakaldt Toskaft- eller Lærredsvævning, som er den enkleste af alle Vævearter. Man kan ved at tage særlige Partier af Kædetraadene op for sig indføre særlig Mønstervævning, men det er en yderst tidkrævende Teknik. Fig. 16 b.

Vævespjældet har ret stor Udbredelse. Det kendes saaledes hos Tsimshian-Indianerne paa Amerikas Nordvestkyst og hos Lapperne. I Skandinavien, Tyskland og England har det været i Brug tæt til vore Dage. I Danmark forekommer det ret almindeligt, ofte prydet med Udskæringer eller Blomstermalinger; antagelig har det været anvendt som Kærlighedsgave. Vævespjældet er saavidt vides ikke fremdraget i noget dansk arkæologisk Fund. Dets Tilstedeværelse omtales fra Tyskland fra det 13de-14de Aarhundrede. Vævespjældets Princip er indført i en simpel lille Væveramme, som i de senere Aar er kommet stærkt i Yndest i Danmark.

H. C. BROHOLM and MARGRETHE HALD: *Costumes of the Bronze Age in Denmark*, 1940. — MARIA COLLIN: *Gammalskånska band*. *Fataburen* 1915, p. 14 ff. p. 214 ff. — H. DEDEKAM: *To Tekstiltfund fra Folkevandringstiden, Evebø og Snartemo*. *Bergens Museums Aarbok* 1924-26. — HANS DEDEKAM: *Hvitsøm fra Nordmør* (1914). — SIGURD GRIEG: *Oseberg-Fundet II*, 1928. — MARGRETHE HALD: *Brikvævning*, 1932. — BJØRN HOUGEN: *Snartemofunnene*. *Norske Oldfunn VII*, 1935. — AGNES GEJÉR: *Birka III*, 1938. — ELNA MYGDAL: *Sprang. Vore Damer*, 10. Maj 1917.

Fig. 17. Vævespjæld.

